

18. Проблеми ідентифікації нематеріальних активів на прикладі програмного забезпечення

Аліна Греценко , Леонід Чернелевський
Національний університет харчових технологій

Вступ. Незважаючи на позитивний вплив нематеріальних активів на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання, на багатьох підприємствах України цей вид активів майже не обліковується. Близько 90% нематеріальних активів не відображені у фінансовій звітності вітчизняних підприємств. Таким чином не проводиться капіталізація витрат на створення чи придбання нематеріальних активів. Отже, маємо низький рівень інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств. Все це зумовлює необхідність дослідження сутності нематеріальних активів та коригування відповідних понять.

Матеріали і методи. В процесі дослідження питання визнання нематеріальних активів використано теоретичні загально-наукові методичні прийоми, зокрема методи систематизації, порівняння, конкретизації. Методи використані під час аналізу робіт Р. Антоні, Г. Беккера, А. Афанасьєвої, Дж. Блейка, Г. Гернона, І. Тарасової, М. Дороніна та ін. Дослідження проблеми ідентифікації нематеріальних активів проведено на прикладі програмного забезпечення.

Результати. Нематеріальні активи – це багатоаспектне поняття. Саме у законодавчій невизначеності їх складу криється проблема ідентифікації всіх нематеріальних активів підприємства. Розглянемо це поняття з різних точок зору на прикладі програмного забезпечення.

Комп'ютерні програми та бази даних, на яке підприємство отримало невиключне право користування (офісне програмне забезпечення, інформаційні системи, бази даних, комп'ютерні програми, наприклад, «1С») та від використання якого підприємство очікує майбутні економічні вигоди у вигляді підвищення ефективності бізнес-процесів та мінімізації операційних витрат діяльності визнається нематеріальним активом.

Проте, програмне забезпечення може обліковуватися не тільки як нематеріальний актив, але як об'єкт основних засобів чи навіть роялті. За умови якщо програмне забезпечення купується разом з комп'ютером як невід'ємна його частина, за одним договором, то таке програмне забезпечення відноситься до складу основних засобів.

Придбання програмного забезпечення на речовому носії не означає, що придбавається річ, адже речовий носій не має самостійного значення та й коштує такий носій зазвичай небагато. Тому, економічно обгрунтовано розглядати програмне

забезпечення, придбане на матеріальному носії, як один об'єкт обліку – нематеріальний актив. Отже, бухгалтеру слід визнавати такий актив на основі оцінки того, який елемент, матеріальний чи нематеріальний, є суттєвішим.

Придбання програмного забезпечення може виступати як роялті. У разі передачі копії програмного забезпечення у володіння передається не об'єкт права власності, а лише примірник цього об'єкта. Ця ситуація зустрічається найчастіше. В такому випадку доцільно понесені витрати розглядати в складі валових витрат, і бухгалтеру потрібно пам'ятати про необхідність амортизації витрат на придбання і створення нематеріальних активів.

Проблема визнання чи невизнання нематеріальних активів при зарахуванні на баланс зумовлена різними локальними цілями підприємства. Бажання показати більшу величину прибутку зумовлює необхідність капіталізації всієї суми витрат, пов'язаних зі створенням або придбанням нематеріальних активів. З метою зменшення суми прибутку у фінансовій звітності такі витрати відносять до складу роялті, поточних витрат діяльності підприємства [1].

Отже, програмне забезпечення є специфічним, нематеріальним по своїй суті. Проблема віднесення його до матеріальних чи нематеріальних активів виникає у зв'язку з певними особливостями придбання програмних продуктів. Як бухгалтерові вийти з такої ситуації?

Під час придбання програмного забезпечення слід враховувати умови договору на придбання програмних продуктів. В договорі повинно бути зазначено правовий режим: покупець набуває виключні майнові або невиключні права на комп'ютерне програмне забезпечення [2]. Важливим є вказати, чи поширюється зазначений правовий режим на примірники копій. Питання, в кого залишиться оригінал програмного забезпечення також повинно обумовлюватися в договорі. Це полегшить роботу бухгалтера і знизить ризик невідповідного віднесення програмних продуктів до складу балансу підприємства.

Висновки. Ведення обліку програмного забезпечення викликає певні труднощі, тому дослідження можливих варіантів зарахування програмних продуктів на баланс підприємства дозволить бухгалтеру обрати найбільш підходящий спосіб до потреб підприємства, та уникнути ризиків, пов'язаних з питанням ідентифікації нематеріальних активів.

Література

1. Банасько Т.М. Проблеми та перспективи дослідження нематеріальних активів в Україні // Економіст. – 2010. – № 2. – С. 30-33;
2. О.В. Побережець, К.В. Іванова. Ідентифікація та класифікація нематеріальних активів та проблеми їх визначення // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – № 2 (3). – С. 98-104.